

TANIK KORUMA MEVZUATI VE UYGULAMALARININ SUÇ SORUŐTURMASI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

*Dr. Mustafa PINARCI**

*Dr. Kürőat ÇEVİK***

ÖZET

Türkiye’de kapsamlı bir tanık koruma düzenlemesi, birçok ülkeye göre daha yenidir. Türkiye’de ilk özel tanık koruma kanunu 2008 yılında yürürlüğe girmiőtir. Yaklaşık beş yıllık uygulama süresince Türkiye’nin sahip olduğu tanık koruma mevzuatı ve uygulamaları, beraberinde bazı tartışmaları da getirmiştir. Bu çalışmayla, mevzuat ve uygulamaya salt yasa maddelerinin değerlendirilmesi olarak değil, suç soruşturma ve kovuőturması açısından da bakılmıőtır. Yetki ve görev karmaőası doğurması olası hususlar değerlendirilmiştir.

***Anahtar Kelimeler:** Tanık Koruma, Ceza Muhakemesi, Tanık, Kanun.*

ABSTRACT

Turkish witness protection law is relatively new comparing to many other countries. In Turkey, the first specific witness protection law came into effect in 2008. Law itself and practices brought some discussions and critics on five-year implementation. This article scrutinizes not only legislation but also implementation and enforcement during criminal proceedings. The issues that might cause confusion and hesitation on tasks and authority.

***Key Words:** Witness Protection, Criminal Proceeding, Witness, Law.*

* Emniyet Müdürü, Bayburt Emniyet Müdürlüğü.

** Emniyet Amiri, Mardin Emniyet Müdürlüğü.

GİRİŞ

Tanıklık, ceza muhakemesinde önemli ispat vasıtalarındandır¹. Asıl amacı maddi gerçeğe ulaşmak olan ceza muhakemesinde, bir yükümlülük olarak tanıklık görevini yerine getiren kişinin korunması da devletin temel görevlerindedir².

Özellikle örgütlü suçlarda bir takım nedenlerle kişiler tanıklık yapmada çekingenlik göstermekte ve hatta korkmaktadırlar³. Tanıklara yönelik bu baskı ve tehditler tanık koruma sistemini zorunlu hale getirmiştir.

Ceza muhakemesinin maddi gerçeğe ulaşmak yönündeki amacı; muhakemeye katılan bireylerin temel haklarına zarar vermeksizin yerine getirilmelidir⁴. *Maddi gerçeğin, ne pahasına olursa olsun ortaya çıkarılması gerektiği* şeklinde bir ilke hiçbir hukuk sisteminde mevcut değildir⁵. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, taraf devletlerin adil yargılama güvencesini sağlamak adına gerekli önlemleri almaları gerektiğini ifade etmektedir⁶.

Ceza muhakemesinde maddi gerçeğe ulaşmada en önemli araç, suçtan arta kalan delillerdir. Teknolojik gelişmelerin ve modern laboratuvar delil incelemelerinin günümüzde daha fazla kullanılmaya başlamasıyla elde edi-

1 Yusuf Solmaz Balo, *Ceza Muhakemesinde Tanık Koruma*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 91.

2 Caner Yenidünya, “Ceza Yargılamasında Gizli Tanık”, *50. Yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türkiye Uluslararası Sempozyum (Editör: Ahmet Taşkın)*, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları Yayın 7, s. 1.

3 Alp Tekin TAŞÇI, Gülsen TAŞÇI, “Türkiye’de ve Dünyada Ceza Muhakemesi Hukuku Açısından Karşılaştırmalı Tanıklık ve Tanıkların Korunmasıyla İlgili Düzenlemeler”, Ankara Barosu Yayınları, Ağustos 2007, s. 69; Faruk Turhan, “Tanık Koruma Tedbirleri ve Sanığın Adil Yargılanma Hakkı/Tanık Koruma Kanununa Göre Ceza Muhakemesinde Tanıkların Korunması ve Sanığın İddia Tanıklarına Soru Sorma ve Sorgulama Hakkının AİHM Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, *Hukuk Devletinde Suç Yaratılmasının ve Suçun Aydınlatılmasının Sınırları Sempozyumu Kitabı*, (Editör: Bahri Öztürk), Seçkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 383.

4 Hakan Karakehya, “Ceza Muhakemesinin Amacı”, *İÜHFM C. LXV, S. 2*, s. 121-142, 2007 s. 125

5 Bahri Öztürk, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdam, Özge Sırma, Yasemin F. Saygılar Kırt, Özdem Özaydın, Esra Alan Akcan, Efser Erden, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Editör: Bahri Öztürk), Seçkin Yayınları, 7. Baskı, Ankara, 2014, s. 37.

6 Feyyaz Gölcüklü, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde Adil Yargılanma”, s. 201

len maddi delillerin suçların aydınlatılmasındaki oranı artmakla birlikte, tanık ifadelerinin ceza muhakemesindeki önemi devam etmektedir⁷.

Türkiye’de öncelikle terör örgütü mensuplarının topluma kazandırılmalarından başlayarak, organize suçlarla mücadelede yer alan muhbir, tanık, gizli görevli ve kamu görevlilerinin korunması için bir dizi düzenlemeler yapılmıştır. 2008 yılında uygulamaya giren 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu (TKK) bu düzenlemelerden 2015 yılına kadar yapılmış olanları arasında en yenisi ve en kapsamlısıdır. TKK’ya rağmen Terörle Mücadele Kanunu, Toplum Kazandırma Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu gibi diğer bazı kanunlarda halen tanık korumaya dair hükümlerin bulunması eleştirilere yol açmaktadır⁸.

Bu çalışmada, alandaki diğer çalışmalardan farklı olarak, tanık koruma mevzuatının, salt bir mevzuat değerlendirmesinin dışında, suçla mücadele penceresinden ve uygulamada yaşanan ve yaşanabilecek sorunlar öne çıkarılarak kişisel tespitlere yer verilerek ele alınmış ve konuya ilişkin uygulamalardan örnekler verilmiştir. Tanık koruma tedbirlerinin tamamı yerine özellikle kolluk uygulamaları yönünden tartışmalı olanlar ele alınmıştır.

I. TANIK KORUMANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Suçla mücadelenin ve ceza yargılamasının tarihi çok eskilere dayansa da, tanık koruma sistemi görece yeni bir yaklaşımdır. Dünyada birçok ülkede tanık koruma sisteminin kurulması, terör ve organize suçların artmaya başladığı 1990’lı yıllardan sonraki döneme dayanır⁹. Tanık koruma alanında en uzun geçmişe sahip ülkelerin başında ABD gelmektedir¹⁰. 1960’lı yılların sonlarında mafya çatışmalarının bütün ülkeyi etkilemeye başladığı bir süreç-

⁷ Faruk Turhan, *Ceza Muhakemesinde Tehlike İçindeki Tanıkların Korunması*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 26; Balo, *a.g.e.*, s. 91.

⁸ Balo, *a.g.e.*, s. 294-295.

⁹ Hakan Cem Çetin, “The Effectiveness of The Witness Security Program in The Fight Against Organized Crime and Terrorism: A Case Study of The United States And Turkey”, *A Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy*, Global Affairs in The State University of New Jersey, New Jersey, 2010, s. 69.

¹⁰ Bayram Turgut, *Ceza Muhakemesinde Tanıkların Korunması*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, s.82; Fırat Gedik, “Hukuk Dünyamızda Bir Yenilik:5726 Sayılı Tanık Koruma Kanunu”, *Güncel Hukuk Dergisi*, Şubat 2008, s. 12.

te ABD, mafya içindeki şahısların ve muhbirlerin konuşurulması için çözüm aramaya başlamıştır¹¹.

1990'lı yılların sonlarından itibaren ABD tarzı tanık koruma programları Avrupa adalet sisteminin temel bir özelliği durumuna gelmiştir¹².

Yapılan bir araştırma sonucuna göre, Türkiye'nin tanık koruma sisteminin kurulmasında belirleyici unsurun siyasi iradeden daha çok AB (Avrupa Birliği) müzakereleri olduğu belirtilmiştir¹³. Türkiye'de Terörle Mücadele Kanunu (TMK), Toplum Kazandırma Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) gibi bazı yasalarda tanık korumaya kısmen değinilse de bu konudaki ilk özel kanun, Tanık Koruma Kanunu (TKK) adıyla 2007 yılında hazırlanmıştır.

Uluslararası örgütlü suçların artmasıyla birlikte tanıkların korunması sadece devletlerin kendi iç sorunu olmaktan çıkmış, uluslararası ve bölgesel düzenlemeleri de gerektirir olmuştur. Bu durum Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği, BM ve Uluslararası Ceza Mahkemelerinde tanıkların korunmasıyla ilgili düzenlemeler yapmayı zorunlu kılmıştır¹⁴.

Avrupa Birliği Konseyi, 23.11.1995¹⁵ ve 20.12.1996¹⁶ tarihli kararlarıyla üye ülkeleri, uluslararası organize suçla mücadelede tanıklık yapanların ve bunların yakınlarının korunması konusunda işbirliğine davet etmiştir¹⁷.

04.12.2000 tarihli "BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi"nin 32. maddesiyle taraf devletler sözleşme kapsamındaki suçlarla ilgili tanıklık ve bilirkişilik yapanların ve bunların yakınlarının korunması amacıyla iç hukuk sistemlerinde önlemler almaları istenmiştir¹⁸. 15.11.2000 tarihli "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi" 24. maddesi bu sözleşmede geçen suçlarla mücadelede tanıklık yapanlar ve yakınlarının korun-

11 İbrahim Çiçek, "5726 Sayılı Tanık Koruma Kanunu ve Gizli Tanık", *Terazi Hukuk Dergisi*, Ocak-2009, Sayı: 29, Sayfa: 111-136, s. 115.

12 Balo, *a.g.e.*, s. 162.

13 Çetin, *a.g.t.*, s. 70.

14 Turhan, *a.g.e.*, s. 35.

15 Uluslararası Örgütlü Suçlulukla Mücadele Kapsamında Tanıkların Korunmasına İlişkin Karar.

16 Uluslararası Örgütlü Suçlulukla Mücadelede Yargı Organları ile İşbirliği Yapanların Korunmasına İlişkin Karar.

17 Çiçek, *a.g.m.* s. 133; Turgut, *a.g.e.*, s. 83.

18 Turgut, *a.g.e.*, s. 86.

ması için gerekli önlemler almaları gerektiğini belirtmektedir¹⁹. Tanık koruma konusunda diğer bir uluslararası belge olan 2003 tarihli “BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi”, 2000 tarihli Sözleşme’nin 24. maddesinde yer verilen tedbirlerin tamamına yer vermiştir²⁰.

Avrupa Konseyi’nin 2001 tarihli “Mağdurun Ceza Muhakemesindeki Statüsü Hakkındaki Çerçeve Kararı” ve “Terörizmle Mücadeleye İlişkin 2002 tarihli Çerçeve Kararı” taraf devletleri bağlayıcı norm niteliğinde kararlardır. Uluslararası adli yardımlaşma yoluyla tanık dinlemede video konferans teknolojisinin kullanılması ise 29.05.2000 tarihinde kabul edilen “Cezaî İşlerde Avrupa Birliği Adli Yardımlaşma Sözleşmesi” ile bağlayıcı bir hukuki zemin kazanmıştır²¹. Konsey 2005 yılında Rec (2005) 9 sayılı tavsiye kararı ile tanıkların ve adaletle işbirliği yapanların korunmasını istemiştir²².

Kısa adı EUROPOL olan ve kuruluş sözleşmesi 1995’te imzalanan Avrupa Polis Teşkilatında tanık koruma alanında bir uluslararası iletişim ağı 2000 yılında kurulmuştur²³. Bu ağın kurulmasıyla “Tanık Koruma Alanında Avrupa Birliği Polis İşbirliği Temel İlkeleri” oluşturulmuştur²⁴. Benzer şekilde Avrupa’da bölgesel bir yapı olan, 2000 yılında Avusturya’nın girişimiyle Doğu Avrupa ülkelerinin Avrupa Birliğine giriş sürecini desteklemek ve polisiye konularda işbirliğini geliştirmek amacıyla kurulan Salzburg Forumuna²⁵ tanık koruma konularında işbirliği 2005’te dahil edilmiştir²⁶.

19 Turgut, *a.g.e.*, s. 85.

20 Turhan, *a.g.e.*, s.40.

21 Turhan, *a.g.e.*, s. 37

22 Balo, *a.g.e.*, s. 143.

23 EUROPOL, *High Level Expert Conference on Witness Protection in Rome, Italy*, 2013. <https://www.europol.europa.eu/content/europol-high-level-expert-conference-witness-protection-rome-italy>, 15 Nisan 2014.

24 Turgut, *a.g.e.*, s. 90.

25 Salzburg Forum, <http://www.salzburgforum.org/site/aboutus.html>, e.t: 10 Haziran 2014.

26 http://en.wikipedia.org/wiki/Salzburg_Forum, “Salzburg forum”, e.t. 06.05.2014

II. TANIK KORUMANIN ÖNEMİ

Türk ceza muhakemesine göre sanık suçsuzluğunu kanıtlamak zorunda değildir²⁷. Sanığın suçluluğunu kanıtlamakla yükümlü olan iddia makamıdır. İddia makamı gerekli delillere ulaşmak için yasal olmayan yollara başvuramaz²⁸. Ayrıca, Türk ceza muhakemesinde sanık şüpheden yararlanmaktadır²⁹. Ceza muhakemesinin “suçsuzluk karinesi, susma hakkı, silahların eşitliği gibi ilkelerinin korunarak bir muhakeme yapılabilmesi ve başka delillerle ispatı mümkün olmayan durumların aydınlatılması için tanıklarla işbirliği zorunlu hale gelmektedir³⁰.

Ceza muhakemesinde bir ispat aracı olan tanıklık faaliyeti³¹, kamusal bir görev sayılmaktadır. Ancak bu görev tanık ve yakınları bakımından da tehlike arz eden bir görevdir. Özellikle örgütlü suçlarda, tanık ve yakınlarına yönelik tehlikenin boyutları artmaktadır. Dolayısıyla tanık ve yakınları bakımından tehlike oluşturan durumlara yönelik devletin koruyucu tedbirler alması zorunlu hale gelmektedir. Böylelikle hem tanık açısından bireysel yarar, hem ceza muhakemesi bakımından kamusal yarar sağlanmaktadır³².

1. Klasik Soruşturma ve Muhakeme Yöntemlerinin Yetersiz Kalması

Tanıklık, ceza muhakemesinde yaşanmış olan maddi olayın yeniden canlandırılmasında ve maddi gerçeğe ulaşmada çok etkili bir araçtır³³.

27 Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancaktar, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*, Seçkin Yayınları, Ankara 2004, İkinci Baskı, s. 356

28 Coralie Ambroise Casterot, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. Maddesi” *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Adli Yargı Sempozyumu Bildirileri*, Türkiye Barolar Birliği, Yargıtay Konferans Salonu 26-27 Eylül 2003, Türkiye Barolar Birliği-İHAUM Yayını:4, 2004, s. 325.

29 Candide Şentürk, Tuğba Bayzıt, “Gizli Tanık/Secret Witness”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Temmuz-Agustos-2012, s. 105; Mehmet Yayla, “Ceza Yargılamasında İspat İçin Yenilmesi Gereken Şüphe; Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Sistemlerinin İncelenmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*-2013/3, s. 296.

30 Çiçek, *a.g.m.*, s. 111.

31 Balo, *a.g.e.*, s. 87; Yenidünya, *a.g.m.* Yayın 7.

32 Yaşar, *a.g.m.*, s. 8.

33 Turhan, *a.g.e.*, s. 25.

Kanunların kolluk kuvvetlerine sağladığı teknik yöntemlerin giderek deşifre olması, suç örgütleri tarafından bu yöntemlere karşı tedbirler alınıyor olması, örgütlü suçlarda delil elde edilmesindeki güçlük³⁴ bu örgütlerin ortaya çıkarılmasındaki kamusal menfaat, tanıklık kurumunu daha da önemli hale getirmektedir³⁵.

2. Tanığa Yönelebilecek Riskler ve Devletin Tanığı Koruma Yükümlülüğü

Tanıklık hem külfetli hem de tehlikeli bir kamu görevidir³⁶. CMK'nın 43. maddesinin gerekçesinde tanıklığın kamu yararının ağırlık taşıdığı toplumsal bir görev olduğu ifade edilmektedir³⁷.

Devlet, CMK ile gerçeğe uygun tanıklık yapma mecburiyeti getirirken gerektiğinde bu yükümlülüğün yerine getirilmesi için zorlayıcı tedbirlere (CMK. m. 43-44) başvurulabileceği tehdidinde bulunmaktadır. Bu durum, tanığın tanıklığından dolayı tehdit ve saldırılara maruz kalması için, en azından ortak sebep olarak görülmektedir³⁸. Bu nedenle tanığın, verdiği bilgilerden dolayı bir zarara uğramasını önlemek amacıyla gerekli tedbirleri almak devletin sorumluluğundadır. Devlet, tanık olarak dinlendikten sonra, sırf bu tanıklığı nedeniyle hayat veya beden bütünlüğü ile mal varlığı tehlikeye düşebilecek kişiyi suçlularla baş başa bırakmamalıdır³⁹. Aynı zamanda delil olarak tanığın ve tanık beyanının korunması, tanığın gerçeğe aykırı beyanda bulunulması tehlikesini bertaraf edeceğinden yargılama için önemlidir⁴⁰.

34 Örgütlü yapıların dışı karşı tamamen kapalı olması, örgütün kriminal yapısını, yönetici ve üyelerini, örgüte hakim olan hiyerarşiyi ortaya çıkarmayı güçleştirmektedir. Bu konudaki gizli soruşturma yöntemleri maddi delilleri ve örgütü yönetenleri ortaya çıkarmada yetersiz kalabilmekte ve örgütün iç yapısını ortaya çıkarma ancak tanık beyanları ile mümkün olmaktadır. Bknz. Turhan, *a.g.e.*, s. 25.

35 Yaşar, *a.g.m.*, s. 8.

36 Cumhur Şahin, "Türk Hukukunda Tanık Koruma Hükümlerinin Değerlendirilmesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.:VI, S.:1-2, 2002, s. 156.

37 İbrahim Çiçek, *a.g.m.*, s. 115.

38 Turhan, *a.g.e.*, s. 33.

39 Önder Özlem, "Gerekçeli-TBMM Komisyon Raporları-Birleşim Tutanakları Işığında Tanık Koruma Kanunu", <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=29747>, 15 Haziran 2014; İbrahim Çiçek, "5726 Sayılı Tanık Koruma Kanunu ve Gizli Tanık", *Tezazi Hukuk Dergisi*, Ocak-2009, Sayı: 29, Sayfa: 111-136, s. 114.

40 Yaşar, *a.g.m.*, s. 6.

Devlet, tanıklık görevi nedeniyle tehlikeye uğrayabilecek olan tanıkların korunması amacıyla iki temel olanağa sahiptir. Bunlardan birincisi “*kolluk tedbirleri olarak bilinen önleyici (fiziki) tanık koruma tedbirleri*”, diğeri “*ceza muhakemesine ilişkin tanık koruma tedbirleri*”dir⁴¹. Bu tedbirlere başvurulurken, savunma hakkının korunması adına öncelikle fiziki tedbirlere müracaat edilmeli, bunun yeterli olmaması halinde ceza muhakemesine dair koruma tedbirlerine başvurulmalıdır⁴².

III. TANIK KAVRAMI VE TANIKLIKTA ARANAN ŞARTLAR

Hukuki metinlerde ve sözlükte tanık kavramının ne anlama geldiğini hatırlamakta yarar vardır. Böylece tanık olmak için gerekli şartların neler olduğu veya olmadığı ortaya konacaktır.

1. Tanık Kimdir?

Tanık Koruma Kanununa göre tanık; *ceza muhakemesinde tanık olarak dinlenen kişiyi, tanık sıfatıyla dinlenen suç mağdurlarını ve bu Kanunda belirtilen yakınlarını ifade etmektedir* (m. 2/1a). 5271 sayılı CMK’da “*tanık*” tanımına yer verilmemiştir. Hukuk sözlüğünde de tanık için benzer bir tanım yapılmıştır. Buna göre tanık, *duruşmada bilgisine, görgüsüne başvurulanan kimse, şahit* anlamı taşımaktadır⁴³.

Tanıkların suçun işlenişine ve tanık oluş şekillerine göre; suç ortakları, meslek gereği tanıklık yapanlar, tesadüfi tanıklar ve mağdur tanıklar şeklinde dört ayrı grupta incelenmesi mümkündür⁴⁴. Bunlardan ilki rastgele bir olaya tanık olanlardır. Bunlar, hiçbir şekilde olayın içinde değildir ve tesadüfen buldukları yer ve zaman nedeniyle bir suça tanık olmuşlardır.

2. Tanıklık İçin Şartlar ve Güvenilir Tanık

Tanık beyanı ceza muhakemesinde önemli bir yere sahip olmakla birlikte güvenilmesi ve üzerine hüküm bina edilmesi zor bir delil türüdür. Tanık bildiklerini ve gördüklerini aktarırken, unutma, yanlış görme gibi kasıtsız nedenlerle; sanığa olan düşmanlığı veya tehdit edilmesi gibi kasıtlı nedenler-

41 Yaşar, *a.g.m.*, s. 8; Turgut, *a.g.e.*, s. 56.

42 Turhan, *a.g.m.*, s. 407.

43 Adalet.gov.tr, <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/>, 29 Nisan 2014.

44 Bayram Turgut, “Ceza Muhakemesinde Tanıkların Korunması. *Yayınlanmış Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul 2009, s. 332.

le yanlış beyanda bulunabilecektir⁴⁵. Hafızası güçlü olmayan bir tanık, hatırlayamadığı yerlerde hayali beyanlarda bulunabilecektir⁴⁶.

CMK m. 58/1'e göre tanığa kim olduğuna dair bilgiler sorulurken m. 58/2'ye göre, tanıklık ettiği olayları hangi sebep ve vesileyle öğrendiği soruları sorulmaktadır. Bu bilgiler tanığın güvenilirliği konusunda hakime ve savunma makamına fikir verecektir⁴⁷. Ayrıca, sanığa veya müdafisine tanınan doğrudan tanığa soru sorma hakkı (md. 201) ile tanığın önceden kurguladığı asılsız iddiaları çürütme olanağı sağlanmış ve güvenilirliği ortaya konmuş olmaktadır⁴⁸. İleri bölümlerde detaylı şekilde açıklanacak olan Tanık Koruma Kanunu ve AİHM içtihatlarında da tanığa yargılamanın herhangi bir aşamasında en az bir kere savunma tarafından soru sorma hakkı gözletilmiştir.

Birçok örgütlü suçta tanıkların suçun failleriyle yakın irtibatlı oldukları ve kimi zaman da işlenen suça karıştıkları, dolayısıyla haklarında soruşturma açılan ve ceza alması olası olan kişiler olduğu görülmektedir⁴⁹. Böyle durumda olayın tanıklarının, salt örgütün içinden gelmeleri ve geçmiş suç kayıtları nedeniyle güvenilir bulunarak dinlenilmemesi, ceza yargılamasının menfaatine olmayacaktır.

Buna en iyi örneklerden biri ABD'de yaşanan Sammy Gravano olayıdır. 19 kişinin katili Gravano'nun tanık koruma programına alınmasında O'nun kirli geçmişine değil, verdiği bilgilerle kaç kişinin hayatının kurtulduğuna bakılmıştır⁵⁰. Bu örnek, Türkiye'de bazı örneklerle gündeme getirilen, *gizli tanıkların tecavüzcü, adi suçlardan sabıkalı, çeşitli terör eylemlerine karışmış olduklarından dolayı güvenilir olmadıkları*⁵¹ yönünde söylemlerinin bu yönüyle hukuki temele dayanmadığını göstermektedir.

45 Turgut, *a.g.e.*, s. 15.

46 Balo, *a.g.e.*, s. 80.

47 Turhan, *a.g.e.*, s. 101.

48 Hakan Karakehya, "Sanığın İddia Tanıklarının Beyanlarının Doğruluğunu Test Etme Hakkı", file:///C:/Users/1_/Downloads/5000001567-5000000693-PB.pdf, e.t: 26.01.2015, s. 726; Turhan, *a.g.m.* s. 395.

49 Gert Vermeulen vd., "Background", *EU Standards in Witness Protection and Collaboration With Justice*, Ed. Gert Vermeulen, Principal, European Commission (JAI/2004/AGIS/077), Antwerp/Apeldoora, 2004, s. 13.

50 Çetin, *a.g.t.*, s. 82; ayrıca bkzn: Ellis, Simms ve Martin - Birleşik Krallık Kararı.

51 Öztürk Bekir, *Gizli Tanık*, Togan Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 58.

IV. GİZLİ TANIKLIK

Gizli tanıklık, tanığın kimliğinin gizlenmesi, duruşmada hazır bulunma hakkı bulunanlar olmaksızın dinlenebilmesi veya sesinin veya görüntüsünün değiştirilerek dinlenmesi şeklinde ifade edilmektedir⁵².

Gizli tanıklık, tanık koruma tedbirleri arasında en tartışmalı olan bir uygulamadır. Gizli tanıklıkta amaç, tanığı sosyal ve ekonomik hayatından koparmadan, yalnızlaştırmadan, tanıklığından faydalanmaktır. Bunun için kişinin kim olduğunu ortaya çıkaracak tüm bilgi ve belgelerin gizlenmesi gerekebilecektir⁵³.

Savunma hakkını kısıtlayan bu yönteme başvurabilmek için belli şartların varlığı aranmaktadır. Yargısal yarar veya suçlarla etkin mücadele gibi nedenlerle gizli tanıklık uygulamasına başvurulamaz⁵⁴. Gizli tanık düzenlemesinin ceza muhakemesinin temel ilkeleri olan vasıtasızlık, silahların eşitliği ilkesi, duruşmanın aleniliği ilkeleriyle çelişmemesi gerekmektedir⁵⁵.

Doğrudan doğrualık/Vasıtasızlık ilkesine göre, somut olayı bilen ve özellikle gören bir kişinin kim olursa olsun duruşmada ve yüz yüze dinlenmesi gerekir⁵⁶. Bu yöntem uygulandığında yargıç, tanığın anlatım tarzına, beyanı sırasındaki tavırlarına, mimiklerine, heyecanlı veya soğuk kanlı tavırlarına bakar. Hakimin bu şekilde edineceği gözlemlerin sanık için önemli sonuçları olacaktır⁵⁷.

Gizli tanıklık konusunda dikkat edilmesi gereken diğer bir konu, ilgili koruma tedbiri gereği, kendisine yeni bir kimlik verilen tanıkların borç, alacak takipleri ve işlemiş oldukları diğer suçlar için yargılanabilmeleridir. Tanıkların, koruma zırhını suiistimal ederek yargılamayı yönlendirmelerine, şahsi borç takiplerinden kurtulmalarına fırsat verilmemelidir. Tanıklık konusu eylem, tanıkların işledikleri olası diğer suçlardan yargılanmalarına engel olmamalıdır. Benzer şekilde kendisine yeni bir kimlik verilen tanığın cezai

⁵² Yenedünya, *a.g.m.*, s. 2.

⁵³ Balo, *a.g.e.*, s. 193.

⁵⁴ Karakehya, *a.g.m.* “Sanığın İddia....”, s. 727.

⁵⁵ Yaşar, *a.g.m.*, s. 25.

⁵⁶ Ersan Şen, Yasemin Yurttaş “Gizli Tanık, X Muhbir, Gizli Soruşturmacı, Ajan Provokator”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Seçkin Yayıncılık, 2008, yıl 3, sayı 6. , sayfa:33 (21-50).

⁵⁷ Ziya Çağa Tanyar, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadında Gizli Tanıklık ve Adil Yargılanma Hakkı”, *LHD (Legal Hukuk Dergisi)*, Cilt 10, Sayı 114, 2012, egal Yayınları, s. 39; Faruk Turhan, s. 408.

ve hukuki durumu, başkalarına zarar verecek tutum ve davranışlara girmemesi açısından sıkı takip edilmelidir⁵⁸.

1. Dünyada Gizli Tanıklık

Dünya’da gizli tanık uygulamasına sahip ülkeler olduğu gibi, tanığın kimliğinin gizlenmesine gerek duymayan ülkeler de vardır. İsviçre’de tanıklık konusu suçun beş yıldan fazla cezayı gerektiren bir suç olması halinde tanığın kimliğinin gizlenmesi mümkündür⁵⁹. Bosna Hersek de tanığın kişisel bilgilerinin korunmasını olanak sağlayan düzenlemeye sahiptir⁶⁰. Fransa, alt sınırı üç yıl ve daha fazla hapis cezası gerektiren suçlar için gizli tanıklık uygulamasını benimsemiştir. İspanya, Portekiz, Hollanda, Belçika ve Yunanistan’da da gizli tanıklık düzenlemesi bulunmaktadır⁶¹. Almanya’da tanığın kimliğinin gizli tutulması olanağı bulunmamaktadır. Ancak, gizli soruşturmacı veya güvenilir kişinin tanık olarak dinleneceği durumlarda, kimliklerinin gizli kalması kararı verilebilmektedir. Bu durumda operasyonlarda örgütün içine sızarak görev alan bu kişiler yerine, bu kişilerin ifadesini alan polis mahkemede dinlenmekte veya sadece bu kişilerin ifadeleri mahkemede okunmaktadır⁶².

2. AİHM ve Gizli Tanıklık

AİHM, çelişmeli muhakeme ve silahların eşitliği ilkelerini adil yargılanma hakkının önemli bir gereği olarak kabul etmektedir. İddia ve savunma taraflarından birinin diğerine göre avantajlı olduğu bir muhakeme, düelloda taraflardan birine silah verip diğerine vermemek durumuna benzetilmektedir. Böyle bir muhakemede gerçek anlamda çelişme gerçekleşmiş olmayacaktır⁶³.

AİHM (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) verdiği kararlarda kimliği gizli tutulan tanıkların ceza muhakemesinde dinlenmesine kayıtsız şartsız

58 Balo, *a.g.e.*, s. 329.

59 Olgun Değirmenci, “Ceza Muhakemesinde Tehlike İçinde Bulunan Tanığın Korunması”, *TBB Dergisi*, Sayı 83-2009, s. 87.

60 Değirmenci, *TBB Dergisi 2009...*, s. 85.

61 Balo, *a.g.e.*, s. 173-183.

62 Turhan, *a.g.e.*, s. 170.

63 Karakehya, *a.g.m.*, “Sanığın İddia”, s. 726.

karşı durmamaktadır. Ancak, adil yargılanma hakkının gözetilebilmesi için bazı ciddi koşulların varlığını aramaktadır. Bunlar⁶⁴;

a) Tanığı kimliğinin tamamen gizlenmesi için önemli ve yeterli bir neden olmalıdır.

b) Savunmanın, iddia tanıklarına soru sorma hakkı gereğinden fazla sınırlandırılmamalıdır.

c) Savunma, muhakemenin herhangi bir aşamasında iddia tanığına en az bir kere soru sormak ve onun güvenilirliğini sorgulama olanağına sahip olmalıdır⁶⁵.

d) Mahkumiyet kararı tek başına veya ağırlıklı olarak gizli tanık beyanına dayandırılmamalıdır⁶⁶.

Sanığa veya avukatına gizli tanığa soru sorma fırsatının verilmesi koşuluyla AİHS'nin 6. maddesinde düzenlenen "adil yargılanma ilkesinin" ihlal edilmediğine dair AİHM içtihadı mevcuttur. *Doorson-Hollanda* kararında olduğu gibi, Mahkeme'nin tanıkların savunma tarafından sorguya çekilmesinin sınırlandırıldığı durumlar da görülmüştür⁶⁷.

Ceza muhakemesinde adil yargılama hususunda bir diğer sorun, soruşturma aşamasında dinlenen tanığın, bazı gerekçelerle kovuşturma aşamasından dinlenmeyerek eski beyan ve ifadelerine başvurularak hüküm verilmesidir⁶⁸. AİHM'nin, Türkiye'nin mahkumiyetiyle sonuçlanan *Zana, Dicle ve Doğan-Türkiye* ve *Hulki Güneş-Türkiye* kararları bu duruma örnektir⁶⁹.

⁶⁴ Turhan, *a.g.m.*, s.398; Tanyar, *a.g.m.*, s. 35.

⁶⁵ Kai Ambos, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Yargılama Hakları-Silahların Eşitliği, Çelişmeli Önsoruşturma ve AİHS md. 6", (Çev: Yener Ünver), *Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2004, s. 37.

⁶⁶ AİHM'nin Luca-İtalya kararı bu kritere örnek bir karardır

⁶⁷ *Doorson-Hollanda* kararında öne çıkan diğer bir konu da tanığın kimliğinin gizlenmesidir. Polis uyuşturucu satıcısı olan Doorson'a, elindeki eski suçluların resimlerinden oluşan bir albümü uyuşturucu bağımlılarına göstererek ulaştırmıştır. AİHM, kimliği gizli tutulan tanıklardan alınan ifadelerin duruşmada delil olarak kullanılmasını, adil yargılanma hakkı bakımından sakıncalı bulsa da, istinaf aşamasında sanık müdafisinin tanıklara soru sorma hakkı tanındığının tespit edilmesi ve karara dayanak teşkil eden tek unsurun tanık beyanları olmadığını gerekçe göstererek adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğini belirtmiştir. Bknz. Yenisey/Altunç/Öztezel, *İHAS Kararlar Özetleri (24.10.2007)*, www.hukukturk.com/fractal/.../pages/dwnldCntHT.jsp?...Karar...e.t: 16.01.2015. Bu konuda ayrıca AİHM'nin Kostovski Kararı ile Van Mechelen ve Diğerleri Kararına bakılabilir.

⁶⁸ Şen ve Yurttaş, *a.g.m.*, s. 33

⁶⁹ Çiçek, *a.g.m.*, s. 127.

AİHM Büyük Daire'nin 15 Aralık 2011 tarihli “*Al-Khawaja ve Tahery-Birleşik Krallık*” kararında, AİHM'nin sanıklar tarafından sorgulanmamış tanıkların ifadelerinin mahkumiyet kararında “belirleyici” rol oynamaması yönündeki tutumunda esneme dikkat çekmiştir. Buna göre AİHM, “belirleyici olmaması”nın mutlak bir yasak olmadığını, sanık tarafından sorgulanmayan tanıkların ifadesinin kararda belirleyici olduğu durumlarda, muhakemenin bütününe bakarak adil yargılanma yönünden değerlendirme yapılmasının yerinde olduğunu belirtmiştir⁷⁰.

3. Türk Hukukunda Gizli Tanık

Gizli tanıklık Türk hukukunda, CMK 58. maddenin 2. ve 3. fıkraları ile TKK'nın 5. maddesinin 1. fıkrası (a) ve (b) bentlerinde düzenlenmiştir. Gizli tanıklıkta, tanığın kim olduğunu ortaya çıkaracak tüm bilgi ve belgelerin gizlenmesi önemlidir.

CMK m. 58/2'de yer alan “kimlik bilgileri” ifadesinden hem kimlik hem adres bilgilerinin gizlenmesinin anlaşılacağı yorumu yapılmaktadır. Zira adres bilgilerinin gizlenmemesi halinde CMK m. 153'e göre dosyayı inceleme hakkı bulunan müdafî tanığın adres bilgilerinden hareketle kimlik bilgilerine ulaşabilecektir⁷¹. CMK 58/1. maddesine göre tanığa ikamet ve işyeri adresleri de sorulmaktadır. Bu madde bu nedenle tanığın gizlenmesini işlevsiz hale getirmektedir. CMK'nın 170. maddesinde muhbirlerin korunması adına, sakınca olması halinde suçu ihbar edenin kimliğine ilişkin bilgilere iddianamede yer verilemeyeceği ifade edilmiştir. Tanıkların gizliliğinin sağlanması için CMK 58/1. maddenin gözden geçirilerek değiştirilmesi yerinde olacaktır⁷².

CMK'ya göre olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez (CMK md.210/1).

TKK'ya göre adres ve kimlik bilgileri gizlenen tanığın beyanları tek başına mahkumiyet kararının kurulması için yeterli olmamaktadır (TKK md. 9/8). Ancak bu beyanların mahkumiyet kararında önemli ölçüde değerlendirmeye alınmasında bir yasal engel bulunmamaktadır. Ayrıca TKK md.

⁷⁰ Tanyar, *a.g.m.*, s. 59.

⁷¹ Ahmet Emrah Akyazan, *Türk Hukukunda Tanıkların Korunması*, Afşaroğlu Matbaası, Ankara, 2010, s. 66.

⁷² Balo, *a.g.e.*, s. 326.

9/7’ye göre “Bu madde hükmüne göre alınan tanık ifadeleri, Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre duruşma sırasında hazır bulunanlar huzurunda verilmiş ifade hükmündedir”. Bu hüküm ceza yargılamasının “vasitasızlık” ilkesi ile çelişmektedir. Farklı yorumlar ve keyfî uygulamalarla adil yargılanma hakkının ihlal edileceğinden endişe duyulmaktadır⁷³.

Gizli tanıklık uygulamasın Türkiye’deki mevcut durumunun yarardan ziyade, alınacak hatalı kararlardan dolayı zararlı sonuçlara neden olacağı yönünde endişeler mevcuttur. Tanığın kimliğinin gizlenmesi ve duruşmada bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan dinlenilmesi adil yargılanma hakkını zedelemektedir. Bu sakıncaların giderilmesi için tanığın dinlenilmeden önceki aşamada ve dinlendikten sonraki aşamada, kimliğinin gizlenmesi ve gerektiğinde en üst koruma tedbirleriyle korunması önerilmektedir⁷⁴.

V. TANIK KORUMA KANUNU VE UYGULAMASI

Tanık Koruma Kanunu, CMK 58/4 maddesine⁷⁵ göre hazırlanmış bir kanundur. Bu fıkra göre, tanığın esas olarak açık kimlikle duruşmada dinlendikten sonra koruma tedbirlerinden faydalanacağı ve çıkarılacak kanunun açık ifadeden sonraki koruma işlemlerini düzenleyeceği anlaşılmaktadır⁷⁶. Ancak daha sonra CMK md 58’de yer verilen tedbirlerin yetersiz olduğu gerekçesiyle, TKK’da ceza muhakemesi tedbirlerine de yer verilmiştir⁷⁷. Tanık Koruma Kanunu, tanıkların korunmasına yönelik düzenlemelerin dışında ayrıca bir usul kanunu özelliği taşımaktadır⁷⁸. Bu yönüyle TKK’nın, tanığın tanıklık yapmaya başlamasından, yargılamanın sonuna kadar ve daha sonraki tüm usul işlemleri ve koruma tedbirlerini düzenlediği görülmektedir⁷⁹.

⁷³ Yaşar, *a.g.m.*, s. 41

⁷⁴ Şen ve Yurttaş *a.g.m.*, s. 29; Tanyar, *a.g.m.*, s. 37.

⁷⁵ CMK md. 58/4: *tanıklık görevinin yapılmasından sonra, kişinin kimliğinin saklı tutulması veya güvenliğinin sağlanması konusunda alınacak önlemler ilgili kanunda düzenlenir.*

⁷⁶ Çiçek, *a.g.m.*, s. 116.

⁷⁷ Turhan, *a.g.m.*, s. 386.

⁷⁸ Çiçek, *a.g.m.*, s. 116.

⁷⁹ Çiçek, *a.g.m.*, s. 116.

1. Tanık Koruma Hükümleri Açısından CMK ve TKK

TKK'da, tehlikeye maruz kaldığından dolayı korunması gereken hukuki değerler, “hayat”, “beden bütünlüğü” ve “malvarlığı” ile sınırlandırılmışken, CMK'da böyle bir sınırlandırma yoktur. TKK'daki bu sınırlandırma, tanığın örneğin rehin alınma, kişi hürriyetinden yoksun kılınma gibi tehlikelere maruz kalma tehlikesi karşısında TKK hükümlerinden faydalanmasının önünde bir engeldir⁸⁰.

CMK'da “tanık ve yakınları” ifadesinden tam olarak ne anlaşılacağı detaylı belirtilmemiştir (m. 58/2). TKK'da tanığın yakınları olarak kimlerin sayılacağı belirtilmiş (TKK m. 4/1), ayrıca hakkında tanık koruma kararı verilebilecek diğer kişiler detaylı olarak sayılmıştır (m. 22)⁸¹.

Tedbir kararlarını vermede yetkili organlar yönünden bakıldığında, TKK'na göre dört farklı unsura karar verme yetkisi tanınmıştır. Kolluk Amiri, Cumhuriyet Savcısı, Mahkeme ve Tanık Koruma Kurulu farklı düzeylerde ve farklı aşamalarda karar verebilmektedir (TKK m. 6).

CMK ve TKK hükümlerinin çeliştiği diğer konular, “Uygulama Üzerine Değerlendirmeler” bölümünde ele alınmıştır.

2. Uygulama Üzerine Değerlendirmeler

Tanık koruma mevzuatı içinde, soruşturma birimleri için farklı bir önem ifade eden, suç soruşturmasına ve devamında kovuşturmaya doğrudan etki edebilecek, kolluğu da yakından ilgilendirebilecek konular bu bölümde değerlendirilmiştir.

1.1. Tedbir Kararlarının Seviyesi ve Zamanlaması

CMK ile sağlanan tanık koruma tedbirleri, asıl olarak, tanığın kim olduğunun saklı tutulması yoluyla korunmasını düzenleyen tedbirlerdir. İfade verirken kimliğinin gizlenmesi, duruşmada bulunma hakkı bulunanlar olmadan dinlenmesi, ses ve görüntüsünün aktarılması sağlanabilir.

CMK'da tanığın kimliğinin gizlenmesine daha soruşturma aşamasının ilk evrelerinde, kolluk aşamasında ihtiyaç duyulması halinde alınacak tedbirler

⁸⁰ Turhan, *a.g.m.*, s. 391.

⁸¹ Tanık koruma biriminde görev yapan personel, bu Kanun kapsamına giren suçlara ait istihbaratta, soruşturmada veya kovuşturmada görev alan kolluk amir ve memurları ile diğer kamu görevlileri, bu suçlarda kullanılan gizli soruşturmacı, bu Kanun kapsamına giren suçların ortaya çıkartılmasında yardımcı olan muhbirler ile bunların yakınları hakkında da bu Kanun hükümleri uygulanabilmektedir.

açık şekilde yer almamıştır (m. 58/2, 58/3). Tanık, mahkemede dinlenildikten sonra alınacak tedbirlerin ise çıkarılacak bir başka kanunla düzenleneceği ifade edilmiştir (m. 58/4). Ancak CMK 58/2. maddede geçen “*Tanık olarak dinlenecek kişilerin Kimliğinin saklı tutulması için, tanığa ait kişisel bilgiler, Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından muhafaza edilir*” ifadesi, soruşturma aşamasında da tanığın kimliğinin gizlenmesi için tedbirler alınabileceği yorumuna neden olmaktadır.

Bunun yanında CMK’da düzenlenen, sanığın duruşma salonunda bulunmasının sakıncalı olması (CMK m. 200), erken alınan tanık beyanlarının duruşma sırasında tekrar alınamaması (CMK m. 211), istinabe veya niyabet yoluyla tanık dinlenmesi (CMK m. 180) gibi hükümler de tanıkların korunması adına kullanılabilen hükümlerdir⁸².

Tanık Koruma Kanunu ile soruşturma makamları olan Kolluk Amiri ve Cumhuriyet Savcısına sınırlı ölçüde de olsa bazı tedbirler (TKK m. 5/1-a,b,c,ç) verebilme yetkisinin tanınması yerinde bir düzenlemedir. Ancak daha ileri koruma tedbirlerinin (TKK m. 5/1-d,e,f,g,ğ,h) kovuşturma aşamasına gelindiğinde ve sadece Tanık Koruma Kurulu kararı ile verilebilmesi (TKK m. 6) uygulamada sorun oluşturabilecektir.

Bir tanık hakkında soruşturma aşamasında taşıdığı risk nedeniyle kolluk veya savcı tarafından başka bir yerleşim yerine taşınması zaruri görüldüğünde, istenilen kısa süre içinde bu kararın alınması ve uygulanması mümkün olamayacaktır. Bu sorun, bazı vakalarda fiziki koruma tedbirinin geniş yorumlanarak tanığın güvenli bir adrese taşınmasıyla aşılsa bile, adres değişikliğinin getirdiği maddi geçim, iş ve okul sorunların aşılması için yine Kurul tarafından verilebilen kimlik bilgilerinin değiştirilmesi ve geçici maddi yardım gibi diğer tedbirlere ihtiyaç olacaktır.⁸³

1.2. Tanığın Mahkemece Dinlenmiş Olma Şartı

Tanık koruma tedbirlerinin uygulanması sırasında kolluk tarafından en fazla yakınılan hususlardan biri, yerleşim yeri değişikliği, kimlik bilgilerinin değiştirilmesi, geçici maddi yardım gibi TKK’da sayılan belli bazı tedbirlerin tanığın mahkemede dinlenmesinden önce verilemiyor olmasıdır.

TKK’da ise yasanın “tanımlar” başlıklı 2/2-a maddesinde tanık tanımından “ceza muhakemesinde tanık olarak dinlenen kişi, tanık sıfatıyla *dinlenen suç mağdurları* ve bu Kanunda belirtilen yakınlarının” anlaşılması gerektiği

⁸² Karakehya, *a.g.m.*, “Sanığın İddia”, s. 727.

⁸³ Balo, *a.g.e.*, s. 328.

belirtilmiştir. Yine TKK'nın "tanık koruma tedbiri kapsamına alınacak kişiler" başlıklı 4/1-a maddesinde açıkça "tanık olarak dinlenenler" ifadesine yer verilmiştir. Buna göre tanık olarak henüz dinlenmemiş kişiler hakkında tanık koruma hükümlerine başvurulamayacağı anlamı çıksa bile, bu ifadeyi "tanık olarak dinlenmesi söz konusu olanlar ve dinlenenler" şeklinde anlamak gerekmektedir⁸⁴.

1.3. Kanununun Geniş Yorumlanması

TKK m. 6/1-2'de tanık koruma tedbirlerini verecek merciler ve verilebilecek tedbirler soruşturma ve kovuşturma olarak ayrılması, tanığın kovuşturma öncesi ihtiyaç duyacağı tedbirler konusunda bazı sınırlamalar getirmektedir. Bu sınırlamanın getirdiği sorunların hafifletilmesi yasa hükümlerinin geniş yorumlanmasıyla mümkündür.

Örneğin, Tanık Koruma Kanununun 5/1-ç maddesi ile düzenlenen "fiziki koruma" tedbiri verildiği bir durumda görevli tanık koruma birimi gerekli her türlü fiziki koruma tedbirini almak zorundadır. Fiziki koruma tedbiri Savcı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Kolluk Amirince verilebilen bir tedbirdir⁸⁵. Bu tedbirin uygulanması için tanığın adresinin değişmesi gerekiyorsa, fiziki koruma tedbiri, geçici olarak bu adres değişikliğini de kapsamalıdır. Bu durum, kollukta sıklıkla yaşanması olası bir durumdur. Tanığın kimliğinin gizlenmesinin zaruri olduğu kolluk tarafından anlaşıldığı anda, konu vakit geçirmeksizin Cumhuriyet Savcısına bildirilmeli ve bu konuda karar verilinceye kadar kimliğin gizli tutulması ve korunması adına her türlü önlem kolluk tarafından alınmalıdır.

Fiziki koruma tedbiri tanığın, gerektiğinde her türlü teknik cihaz ve donanımlarla, yirmi dört saat esasına göre kesintisiz olarak her türlü tehlikeden korunması amacıyla ilgili kolluk veya koruma birimi tarafından yerine getirilen tedbirdir (TKK m. 14/1). Aynı maddenin 4. Fıkrasında⁸⁶ fiziki koruma

⁸⁴ Turhan, *a.g.m.*, s. 390.

⁸⁵ Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliği 11. Maddesinin 2. Fıkrasında "Tanığın kimlik ve adres bilgilerinin gizli tutulmasında zorunluluk bulunduğu kolluk birimleri tarafından belirlenmesi hâlinde, durum vakit geçirilmeksizin ilgili Cumhuriyet savcısına bildirilir ve bu konuda bir karar verilinceye kadar tanığın kimlik ve adres bilgilerinin açığa çıkmasını engelleyecek her türlü tedbir alınır". ifadesi bulunmaktadır.

⁸⁶ TKK m. 14/4: Cumhuriyet savcısı veya mahkeme tarafından tanık hakkında verilen fizikî koruma tedbirine ilişkin karar, gereği için Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla ilgili kolluk veya koruma birimine gönderilir. Tanığın başka bir yargı çevresinde ikamet etmesi

tedbirinde adli birimler arası koordinasyonun nasıl olacağı anlatılmıştır. Bu hüküm de fiziki koruma tedbirinin yerleşim yeri değişikliğini kapsayabileceğini göstermektedir.

1.4. Ses veya Görüntüsünün Değiştirilerek Verilmesi

Video konferans yoluyla tanık dinleme, tanığın korunması açısından bazı durumlarda yeterli koruma sağlamayabilir. Zira tanığın sesini duyan, resmini gören sanık, tanık açısından tehlikeliliğini sürdürmektedir. Bu itibarla dinleme sırasında tanığın görüntü veya sesinin ya da hem görüntü hem sesinin değiştirilerek dinlenmesi mümkündür. Ancak, ses ve görüntüsü değiştirilen tanığın jest ve mimiklerinin mahkeme heyeti, sanık ve müdafii tarafından tam algılanamaması AİHS'nin 6. maddesine aykırılık teşkil edebilir⁸⁷.

Gizli tanıklık konusunda “orantılılık” konusu AİHM'nin önemseydiği diğer bir kriterdir. Tanıkların yüzleri saklanarak, kamufle edilerek, makyajlanarak ve sesleri bir mikrofon yardımıyla değiştirilerek duruşma salonunda dinlenmeleri aynı korumayı sağlıyorsa öncelikle duruşma salonunda dinlenmeleri yönünde tercih kullanılmalıdır⁸⁸.

Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin 12. maddesinde de tanığın duruşma salonunda olması veya olmaması halinde uygulanacak tedbirlerde farklılık görülmektedir. Tanık, duruşma salonunda makyaj, maske, özel kabin veya benzeri yöntemlerden yararlanılarak dinlendiğinde hem ses hem görünüş bakımından tanınmasının engellenebileceği ifade edilirken (Yönetmelik m. 12/3), duruşma salonu dışında telekonferans, video konferans veya diğer sesli ya da görüntülü iletişim araçları ile özel bir ortamda dinlenmesi sırasında sesi veya görüntüsünden birinin değiştirilebileceği hükme bağlanmıştır (TKK m. 5/1-b, TKK m. 9/3, Yönetmelik m. 12/4).

1.5. Tanıkların Korunması İçin Görevli Kolluk Kurulması

Tanık Koruma Kanunu, verilen tanık koruma kararlarının uygulanması için gereken koruma birimlerini kurmak amacıyla Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığını yetkilendirmiştir (TKK m. 11). Tanık koruma ile görevli kolluğun adli ve idari kolluk ayrımı dikkate alındığında,

halinde ise, söz konusu karar gizlilik esasları çerçevesinde derhal o yer Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

⁸⁷ Yaşar, s. 33.

⁸⁸ Tanyar, *a.g.m.*, s. 47.

kanunun kapsamı ve yaptıkları görevlerden dolayı adli kolluk olarak değerlendirilmeleri daha doğrudur. Adli makamlara karşı tanık koruma tedbirlerinin uygulanmasıyla sorumlu olan bu birimlerin suç soruşturma görevleri bulunmamalı ve tanıklık konusu suçun soruşturulmasında çalışmamış olmaları gerekmektedir⁸⁹.

Ayrıca TKK ile Tanık Koruma Kurulu oluşturulmuştur. Kurul Sekreterliğinin Adalet Bakanlığı yerine kolluktan sorumlu bakanlık olan İçişleri Bakanlığına verilmesi eleştirilere yol açmaktadır⁹⁰.

1.6. Kararlara Konu Suç Türleri

CMK tanık koruma tedbirlerinin düzenlendiği 58. maddenin ikinci ve üçüncü fıkraya hükümlerinin ancak bir örgütün faaliyetleri kapsamında işlenen suçlarda uygulanabileceği belirtilerek (md. 58/5) örgütün faaliyeti dışında işlenen tüm suçlar kapsam dışı bırakılmıştır.

TKK'da örgütlü suçlar için ceza alt sınırının iki yıl ve daha fazla olması şart getirilmiştir. Sadece terör örgütünün faaliyetleri kapsamında değerlendirilen suçlar için alt sınır konulmamıştır (TKK md. 3/1-b). Bunun yanında örgüt kapsamında işlenmesi bile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve alt sınırı on yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren tüm suçlar TKK ile tanık koruma kapsamında değerlendirilmiştir⁹¹.

TKK, CMK'dan daha sonra çıkarılan bir kanun olması ve özel bir kanun olması nedeniyle, TKK 3. madde hükmünün CMK md 58/5 hükmünü örtülü olarak yürürlükten kaldırarak her türlü örgütlü suçta tanık koruma tedbirinin uygulanabilirliğini olanaksız hale getirdiği değerlendirilmektedir⁹².

1.7. Risk ve Tehdidin Kaynağı ve Ağırılığı

Tanık koruma tedbirlerinin uygulanabilmesi için koruma altına alınacak kişilerin hayatlarına, beden bütünlüklerine veya mal varlıklarına yönelecek tehdidin tanıklık konusu olaydan kaynaklanmış olması (TKK md. 1) ve somut gerekçelere (TKK m. 6/4-b) dayanması gerekmektedir.

Tanık veya yakınlarının telefonla rahatsız edilmesi veya kendilerine yönelik rahatsız edici birtakım davranışlarda bulunulması tanık koruma tedbi-

⁸⁹ Balo, *a.g.e.*, s. 293.

⁹⁰ Balo, *a.g.e.*, s. 294-295.

⁹¹ Turhan, *a.g.m.*, s. 388.

⁹² Balo, *a.g.e.*, s. 295; Turhan, *a.g.m.*, s. 388; Akyazan, *a.g.e.*, s. 68.

rine başvurulması için yeterli değildir⁹³. Bir sindirme veya tehdidin varlığı konusunda tanıkların duyduğu basit endişe AİHM tarafından gizli tanıklık için yeterli sebep sayılmamaktadır. “*Visser-Hollanda*” kararında AİHM, tanığın gizli dinlenmesi için tanığın kişisel korkularından başka sebep ileri sürülmemiş olması ve tanıkların korkularının ciddiyetinin yeterince araştırılmadığı gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir⁹⁴.

Tehdidin tanıklık konusu olayla ilişkili olmasına dair en çarpıcı iki örnek “*Krasniki-Çek Cumhuriyeti*” ve “*Doorson-Hollanda*” davalarıdır⁹⁵.

Delil kaynağı olarak tanığın tanıklık edeceği olay dışında bir nedenle karşılaşacağı somut ve ciddi tehlikeden nasıl korunacağı sorusu tereddütlere neden olsa da, İdare kendisine diğer kanunlarla verilen genel önleme ve koruma görevleri gereği gerekli tedbirleri almakla yükümlü olacaktır.

1.8. Kimlik Değişikliği Tedbiri Hakkında Değerlendirme

Kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi tedbiri istisnai bir tedbirdir. Diğer tanık koruma tedbirleriyle istenilen amaca ulaşamadığı zaman bu tedbire başvurulması gerekmektedir⁹⁶. Zira bu tedbire tanık veya tanık yakınının uyumu oldukça güçtür. Kimliğin yanında okul, askerlik, SGK kaydı gibi birçok belgenin de değiştirilmesini beraberinde getirmektedir.

Türkiye’de yüksek oranda⁹⁷ kimlik değişikliği⁹⁸ tedbirlerin belirlenmesinde, somut gerekçeler ve risk analiz sonuçlarından daha çok tanığın taleplerinin etkili olduğu tahmin edilmektedir. Yapılan bir araştırmanın sonucu bu tahminin haklılığını güçlendirmektedir. Bir grup kişiye tanık olmaları halin-

93 Turhan, *a.g.m.*, s. 392.

94 Tanyar, *a.g.m.*, s. 42; bu konuda ayrıca bakınız AİHM *Krasniki-Çek Cumhuriyeti* Kararı.

95 Tanyar, *a.g.m.*, s. 44.

96 Değirmenci, *TBB Dergisi 2009...*, s. 104.

97 Sabah.com.tr, “12 tanığa yeni yüz”, <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2014/04/15/12-taniga-yeni-yuz>, 15 Nisan 2014.

98 TKK m. 5/1-b: Kimlik ve adres bilgilerinin kayda alınarak gizli tutulması ve kendisine yapılacak tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edilmesi.

de haklarında hangi programların uygulanmasını istedikleri sorulmuş ve en yüksek oranda kimlik değiştirme tedbiri istedikleri görülmüştür⁹⁹.

AİHM, ulusal mahkemelerden, gizli tanık kullanılmasına dair kararlarının basit endişe ve inançlara dayandırılmamasını, baskı, şiddet ve tehdit iddialarının somut olaylarla gerekçelendirilmesini ve sanıkla ilişkilendirilmesini beklemektedir¹⁰⁰. TKK'da yer bulan "değerlendirme raporu (md. 6/1)" ve "tanık koruma kararında bulunacak hususlar (m. 7/1-e)" bu amaca yönelik düzenlemelerdir. Tanık Koruma Kurulu ile korunacak kişi arasında imzalanan mutabakat metninde yer alan "bilgilendirilmiş rıza" (TKK m. 15) ifadesi, korunacak kişinin istediği tedbirin verilmesinin zaruri olduğu şeklinde anlaşılmalıdır.

1.9. Teknik Cihaz ve Donanımlardan Faydalanma

Tanıkların fiziki olarak korunması amacıyla teknik cihaz ve donanımlardan faydalanma konusunda en belirgin düzenleme Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin 14. maddesinde fiziki koruma başlığında yapılmıştır. Bu düzenleme, tanık koruma birimi veya korumayı yapacak kolluğa, fiziki koruma sırasında gerektiği durumlarda teknik cihaz ve donanımlardan faydalanma imkanı tanımıştır.

Ancak, ilgili yönetmelikte yer almasına rağmen, Tanık Koruma Kanununda teknik cihaz ve donanımlardan faydalanılmasına dair bir ifadenin yer almamış olması, uygulamada Yönetmeliğin hatalı olduğu yorumlarına yol açarak, uygulayıcılar üzerinde tereddütlere yol açabilecektir. Örneğin tanığın yerleştirildiği adresin girişini 24 saat fiziki olarak kamera yardımıyla izlemek için koruma biriminin veya koruma görevini üstlenen kolluğun, Tanık Koruma Kanununda aradığı yetkiyi bulamaması sonucu yaşanan tereddüt nedeniyle uygulamayı zaafa uğratabilecektir.

1.10. Topluma Kazandırma Yasası ve Tanık Koruma Kanunu Kesişmesi

TKK'nın uygulanmasında karşılaşılabilecek olası sorunlardan bir diğeri, geçmişte 4959 sayılı yasadaki faydalanmış olan tanıklardır. TKK'nın 22.

⁹⁹ ERŞAHİN Hakan, "Türkiye'de Organize Suçluluk ve Tanıklıkta Karşılaşılan Sorunlar", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s. 67.

¹⁰⁰ Tanyar, *a.g.m.*, s. 58.

Maddesinin üçüncü fıkrasına göre, 4959 sayılı Toplum Kazandırma Kanunu hükümlerine göre haklarında koruma tedbiri uygulananlara Tanık Koruma Kanunu hükümleri uygulanmayacaktır. Bu düzenlemenin, kanun yapıcının bir kişiye iki kez koruma tedbiri uygulamaktan kaçınmak amacıyla koymuş olduğu değerlendirilmektedir.

Sınırlı süre için çıkarılmış olan 4959 sayılı Toplum Kazandırma Kanunundan yararlanarak hakkında bazı koruma tedbirleri uygulanan tanıkların, 4959 sayılı kanunun yürürlük tarihi sona erdikten sonra¹⁰¹ farklı bir olaya tanıklık etmeleri ve bu tanıklıklarından dolayı tehdit altında bulunmaları halinde de Tanık Koruma Kanundan faydalanabilmeleri sağlanmalıdır¹⁰².

SONUÇ

Tanık koruma sistemi ceza muhakemesinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle örgütlü ve terör suçlarında hem tanık temini hem de diğer delillerin temini güçtür. Bu nedenle tanıklık günümüzde de önemini sürdürmektedir.

Tanık Koruma Kanunu ile Türkiye’de tanıkların korunması ve ceza yargılamasında yeni bir döneme geçilmiştir. 2004 tarihli CMK ile getirilen düzenlemelerden sonra, tanıklık görevinin yapılmasından sonraki tanık koruma sistemini düzenlemek için ayrı bir kanun yapılması CMK’ya eklenmiştir. Ancak 2008 yılında yürürlüğe giren 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu, sadece tanıklık sonrası korumayı düzenleyen bir kanun olmakla kalmamış, soruşturma, kovuşturma ve kovuşturma sonrası hem muhakeme usulü hem fiziki koruma tedbirlerini düzenleyen bir kanun olarak hazırlanmıştır.

CMK ve TKK hükümleri arasında tanık koruma kapsamına giren suçlar ve karar mercilerine göre karar türleri bakımından bir ayırım dikkat çekmektedir. CMK her türlü örgütlü suç ile kendini sınırlandırmış, örgütlü olmayan suçları kapsamına almamıştır. TKK ise hem örgütlü hem örgütlü olmayan suçları kapsamına alırken, örgütlü suçta iki yıl ceza alt sınırı koymuş, örgütlü olmayan suçlarda da yine ceza limiti getirmiştir¹⁰³. Ceza miktarına göre

¹⁰¹ 4959 sayılı Kanunun 8 inci maddesiyle; bu maddenin birinci ve son fıkrasının Kanunun yayımı tarihi olan 6/8/2003’ten itibaren altı ay sonra yürürlükten kalkacağı hükme bağlanmıştır.

¹⁰² Balo, *a.g.e.*, s. 295.

¹⁰³ Balo, *a.g.e.*, s. 263.

sınırlama, kural koyma açısından faydalı iken, önemli ancak, ceza alt sınırı düşük suçların kapsam dışında kalması bakımından sakıncalıdır¹⁰⁴.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde düzenlenen *Adil Yargılanma Hakkının* gözetilmesi için, öncelikle fiziki koruma tedbirlerinin, sonrasında bunun yeterli görülmemesi halinde muhakeme usulüne dair koruma tedbirlerine başvurulması iç hukukta dikkat edilmesi gerek bir husustur.

Mevzuatımıza CMK ve TTK ile girmiş olan gizli tanıklık, bu alanda en fazla tartışmaya konu olan bir uygulamadır. AİHM de gizli tanıklık konusuna koşulsuz olarak karşı olmamakla birlikte bu uygulama için ağır şartların varlığını aramaktadır. Bu kararın ciddi bir gerekçeye dayanması, gizli tanık beyanının tek başına ve ağırlıklı olarak mahkumiyet kararına esas teşkil etmemesi, savunmanın muhakemenin herhangi bir aşamasında iddia tanığına en az bir kere soru sormak ve onun güvenilirliğini sorgulama olanağına sahip olması bu şartların en önemlileridir.

Türkiye’de tanıkların güvenilirliği ve gizli tanıklık konusunda yasaya ve uygulamaya yönelik medyaya bazı eleştirilerin yansıdığı bilinmektedir. Bazı yasa maddelerinin AİHM içtihatları ve adil yargılanma ilkeleriyle çeliştiği iddia edilmektedir.

Türk hukukuna göre adres ve kimlik bilgileri gizlenen tanığın beyanları tek başına mahkumiyet kararının kurulması için yeterli olmamasına rağmen (TTK md. 9/8) mahkumiyet kararında önemli ölçüde değerlendirmeye alınmasında bir yasal engel bulunmamaktadır. Bu durum AİHM içtihatları ile çelişmektedir. Ayrıca TTK md. 9/7’ye göre “Bu madde hükmüne göre alınan tanık ifadeleri, Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre duruşma sırasında hazır bulunanlar huzurunda verilmiş ifade hükmündedir” ifadesi, çelişmeli muhakeme ilkesine aykırı görülmektedir.

Mahkumiyet kararı, tek başına veya büyük ölçüde tanık ifadesine dayanırılmış ve savunma makamı, soruşturma ve kovuşturma aşamalarında bir kez bile olsa iddia tanığına soru sorma fırsatı bulamamış ise silahların eşitliğinden söz edilemez. Bu durum AİHS’nin 6/3-d maddesinin ihlali sayılır¹⁰⁵.

Bu kararların yerindeliği ve uygulamalarının başarısı zaman içinde özellikle AİHM’ne Türkiye aleyhine taşınan başvurular ve AİHM’nin bu başvurulara vereceği kararlarla ortaya çıkacaktır. Zira tanık koruma kararlarının yerindeliği ve uygulama başarısında tanıkların ve yakınlarının mal ve can

¹⁰⁴ Balo, *a.g.e.*, s. 273.

¹⁰⁵ Tezcan ve ark. *a.g.e.*, s. 364.

güvenliklerinin sağlanarak muhakemeye olan katkılarının yanında, yargılamaların adil olarak yapılıp yapılmadığına bağlıdır. Gizli tanıklık yerine, tanığın açık kimliği ile çelişkili yargılama, vasıtasızlık ilkeleri gibi ilkelerin gözetilerek ifade vermesi ve duruşma öncesi ve sonrasında gerekli olan en iyi tedbirlerle korunması alternatif mevzuatımız için tartışılmaya devam edilmelidir.

Tanık için belirlenecek tanık koruma tedbirinin tespitinde tanık koruma birimince hazırlanacak olan değerlendirme raporunun önemi büyüktür. Tedbirin tespitinde tanığın aydınlatılmış rızası aranması koşulu olsa da hem muhakemenin adil olması hem tedbirin uygulanabilirliği açısından yapılacak analizde hassasiyet gösterilmelidir. Önerilecek tedbirlerde savunma hakkını en az etkileyen tedbir veya tedbirler tercih edilmelidir. Kararlar, tanıkların basit kaygıları, korkuları istekleri yerine somut gerekçelere dayandırılmalıdır. Tanığın tercihi, somut gerekçeler göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. Bu bakımdan koruma birimi görevlileri değerlendirme raporunu hazırlamada bu hususa son derece dikkat etmelidirler.

4959 sayılı Toplum Kazandırma Kanunu gibi bazı özel yasalarla sağlanan benzer koruma tedbirleriyle örtüşen veya ayrışan hususlar yeniden değerlendirilmelidir. Yeni bir olay hakkında bilgisi olan kişi, geçmişte bazı özel yasalardan faydalanmış olsa bile bu durum tanık koruma kanunundan faydalanmasına engel oluşturmamalıdır.

Mevzuatımıza ve AİHM içtihatlarına göre, koruma tedbiri verilebilmesi için tanığa yönelen tehdit, şiddet ve baskının tanıklık konusu olaydan kaynaklanması gerekmektedir. Bu durumda, delil kaynağı olan tanığın başka bir nedenle risk altında olması durumunda kolluğun genel koruma ve önleme tedbirleri devreye girmelidir.

TKK ile yapılan düzenlemede soruşturma ve kovuşturma evrelerinde verilebilecek kararların ağırlıklarının eşit tutulmaması bir sorun olarak görülmektedir. Soruşturma aşamasında sadece Savcı tarafından verilebilecek tedbirlerin düzeyi tanığın veya yakınların etkili şekilde korunması için yeterli olmayabilecektir.

KAYNAKÇA

- Adalet gov tr, <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/>, 29 Nisan 2014.
- AKYAZAN Ahmet Emrah, *Türk Hukukunda Tanıkların Korunması*, Afşaroğlu Matbaası, Ankara, 2010.
- BALO Yusuf Solmaz, *Ceza Muhakemesinde Tanık Koruma*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009.
- CASTEROT Coralie Ambroise, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. Maddesi” *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Adli Yargı Sempozyumu Bildirileri*, Türkiye Barolar Birliği, Yargıtay Konferans Salonu 26-27 Eylül 2003, Türkiye Barolar Birliği-İHAUM Yayını:4, 2004.
- ÇETİN Hakan Cem, “The Effectiveness of The Witness Security Program in The Fight Against Organized Crime and Terrorism: A Case Study of The United States And Turkey”, *A Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy*, Global Affairs in The State University of New Jersey, New Jersey, 2010.
- ÇİÇEK İbrahim, “5726 Sayılı Tanık Koruma Kanunu ve Gizli Tanık”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Ocak-2009, Sayı: 29, Sayfa: 111-136.
- DEĞİRMENCİ Olgun, “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur Hakları” *TBB Dergisi*, Sayı 77, 2008.
- DEĞİRMENCİ Olgun, “Ceza Muhakemesinde Tehlike İçinde Bulunan Tanığın Korunması”, *TBB Dergisi*, sayı 83, 2009.
- EGM, *Tanık Koruma Uygulamaları-2*, Emniyet Genel Müdürlüğü Tanık Koruma Dairesi Başkanlığı, EGM Basımevi, Ankara, 2012.
- EUROPOL, *EU Serious and Organised Crime Threat Assessment Report*, Vienna, 2007, s. 5-6.
- EUROPOL, *High Level Expert Conference on Witness Protection in Rome, Italy*, 2013. <https://www.europol.europa.eu/content/europol-high-level-expert-conference-witness-protection-rome-italy>, 15 Nisan 2014.
- ERŞAHİN Hakan, “Türkiye’de Organize Suçluluk ve Tanıklıkta Karşılaşılan Sorunlar”, *Yayınlanmamış Yüksel Lisans Tezi*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- GEDİK Fırat, “Hukuk Dünyamızda Bir Yenilik:5726 Sayılı Tanık Koruma Kanunu”, *Güncel Hukuk Dergisi*, Şubat 2008.

GÖLCÜKLÜ Feyyaz, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde Adil Yargılanma”, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/462/5268.pdf>, e.t.12.01.2015.

KARAKEHYA Hakan, “Ceza Muhakemesinin Amacı”, *İÜHFM C. LXV, S.2*, s. 121-142, 2007

KARAKEHYA Hakan, “Sanığın İddia Tanıklarının Beyanlarının Doğruluğunu Test Etme Hakkı”, file:///C:/Users/1_/Downloads/5000001567-5000000693-PB.pdf, e.t: 26.01.2015.

ÖZLEM Önder, “Gerekçeli-TBMM Komisyon Raporları-Birleşim Tutanakları Işığında Tanık Koruma Kanunu”, <http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=29747>, 15 Haziran 2014.

ÖZTÜRK Bahri, TEZCAN Durmuş, ERDEM Mustafa Ruhan, SIRMA

Özge, KIRIT Yasemin F. Saygılar, ÖZAYDIN Özdem, AKCAN Esra Alan, ERDEN Efser, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Editör: Bahri Öztürk), Seçkin Yayınları, 7. Baskı, Ankara, 2014, s. 37.

ÖZTÜRK Bekir, *Gizli Tanık*, Togan Yayıncılık, İstanbul, 2013.

Salzburg Forum, <http://www.salzburgforum.org/site/aboutus.html>, 10

Haziran 2014.

ŞAHİN Cumhur, “Türk Hukukunda Tanık Koruma Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.:VI, S.:1-2*, 2002.

ŞEN Ersan, Yurttaş Yasemin “Gizli Tanık, X Muhbir, Gizli Soruşturmacı, Ajan Provokatör”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Seçkin Yayıncılık, 2008, yıl 3, sayı 6. , sayfa: (21-50).

ŞENTÜRK Candide, BAYZİT Tuğba, “Gizli Tanık/Secret Witness”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Temmuz-Agustos-2012.

TANYAR Ziya Çağa, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadında Gizli Tanıklık ve Adil Yargılanma Hakkı”, *LHD (Legal Hukuk Dergisi)*, Cilt 10, Sayı 114, 2012.

TAŞÇI Alp Tekin, TAŞÇI Gülsen, “Türkiye’de ve Dünyada Ceza Muhakemesi Hukuku Açısından Karşılaştırmalı Tanıklık ve Tanıkların Korunmasıyla İlgili Düzenlemeler”, Ankara Barosu Yayınları, Ağustos 2007.

TATAR Erol, “Gizli Tanık”, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2013-4/8.pdf>, e.t. 21.01. 2015, s. 289.

TEZCAN Durmuş, ERDEM Mustafa Ruhan, SANCAKTAR Oğuz, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye’nin İnsan Hakları Sorunu*, Seçkin Yayınları, Ankara 2004, İkinci Baskı.

TURGUT Bayram, “Ceza Muhakemesinde Tanıkların Korunması”, *Yayınlanmış Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.

TURGUT Bayram, *Ceza Muhakemesinde Tanıkların Korunması*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010.

TURHAN Faruk, *Ceza Muhakemesinde Tehlike İçindeki Tanıkların Korunması*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009.

Turhan Faruk, “Tanık Koruma Tedbirleri ve Sanığın Adil Yargılanma Hakkı/Tanık Koruma Kanununa Göre Ceza Muhakemesinde Tanıkların Korunması ve Sanığın İddia Tanıklarına Soru Sorma ve Sorgulama Hakkının AİHM Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, *Hukuk Devletinde Suç Yaratılmasının ve Suçun Aydınlatılmasının Sınırları Sempozyumu Kitabı*, (Editör: Bahri Öztürk), Seçkin Yayınları, Ankara, 2009.

VERMEULEN Gert vd., “Background”, *EU Standards in Witness Protection and Collaboration With Justice*, Ed. Gert Vermeulen, Principal, European Commission (JAI/2004/AGIS/077), Antwerp/Apeldoora, 2004.

Wikipedia, “Salzburg forum”, http://en.wikipedia.org/wiki/Salzburg_Forum, 06 Mayıs 2014

www.hukukturk.com/fractal/.../pages/dwnldCntHT.jsp?...Karar..“Yenisey/Altunç/Öztezel, *İHAS Kararlar Özetleri (24.10.2007)*”, .e.t: 16.01.2015.

YAŞAR Yusuf, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Gizli Tanıklık”, *e-akademi*, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Ekim 2013, Sayı:133.

YENİDÜNYA Caner, “Ceza Yargılamasında Gizli Tanık”, *50. Yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türkiye Uluslararası Sempozyum (Editör: Ahmet Taşkın)*, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları Yayın 7.